NUMMER 12 | 4 JUNI 2026

REFORMATORISCHE OPVOEDING

TIJDSCHRIFT VOOR WEDERGEBOORTE, WEDEROPVOEDING EN WEDERSCHOLING

KEN DE BRON

DE WEG IS NOG NIET VOLTOOID

DE GEBOORTE VAN CALVIJN
Over reformatie en onformatie

DE SCHOOL VAN CALVIJN
Over geestelijke oefening

DE WACHTERS VAN DE LOGOS
Over Johannes, de kerk en de verborgen strijd

Reformatorische Opvoeding

Blad van het Instituut voor Reformatorisch Onderwijs (IRO)
nr. 12 - 4 juni 2026

Voor de omslagafbeelding is gebruik
gemaakt van het Woordweefgetouw.

DE GEBOORTE VAN CALVIJN

Calvijn strijdt tegen wat hij noemt de versierde Jezus, een jezus die de mensen verzonnen hebben. Hij deelt ze ook allemaal in categorieën in. Er zijn allerlei soorten versierde Jezussen, stelt Calvijn. Calvijn zegt dat er teveel zijn om op te noemen. ‘Weet ik veel wat voor versierde Jezussen ze zich erop nahouden.’ Calvijn gaat flink tegen hen tekeer in zijn verklaring van 1 Johannes 2. Hij stelt dat het om de kennis gaat, het begrijpen wat Jezus inhoudt. Jezus zelf wees ook op de kennis als de sleutel tot behoudenis, niet zomaar een naam, want velen zullen met de naam van Jezus aan de hemelpoorten komen maar niet toe worden gelaten, omdat ze gebodenloos waren. Jezus in de mond hebben zegt niets, stelt Calvijn. Calvijn stelt dat de wereld kortstondig en bouwvallig is. De ijdelheid, stelt Calvijn, wordt in pracht en schijn bedreven. Calvijn stelt ook dat de liefde van de wereld ijdel is. Daarom, stelt Calvijn, moet in ijver de vreze des Heeren bevolen worden en het pad van boete gewezen worden. Calvijn stelt dat het van het grootste belang is de mens op te wekken tot de vreze des Heeren.

Het ware kennen, stelt Calvijn, is het doen van de geboden, anders zou het slechts ijdel zijn. In de verdere leer van Calvijn komt dat neer op afgestemd zijn en geleid worden tot ontmaskering en aflegging. Zij die God niet kennen onderhouden de geboden niet, stelt Calvijn. We kunnen stellen dat de kennis bindt tot de geboden. Het is een bindende kracht. Ook brengt de kennis de vreze des Heeren aan. Calvijn noemt dat er ook een huichelachtige en dode kennis is. Calvijn zet God niet weg als zoete, lieve Gerritje, maar stelt dat God een oprechte gezindheid van het hart vereist. God eist ook kennis. Kennis is de sleutel in de leer van Calvijn. Hij stelt dat veel kennis verborgen is. We kunnen ook denken aan de verloren kennis. Calvijn hangt vrijwel geheel het monergisme aan vaak, maar zegt wel dat het van twee kanten moet komen op sommige momenten, maar dat dat iets is wat het monergisme bewerkt. Alles in en door God, en daarin ligt de vrijwilligheid van de tweede genade, dat God de mens vrijwillig maakt om zo de mens het goede te laten willen en doen. In de Institutie doet hij daar extremistisch over, maar in zijn bijbelverklaring nuanceert hij het, en laat hij de contexten zien, en gaat hij er pastoraler mee om. Toch drijft hij telkens terug naar de Institutie, maar raakt het niet meer zo fel aan. In de bijbelverklaring zien we vaak een wat gematigdere Calvijn, maar het heeft z’n pieken. We staan oog in oog met het monster van eeuwen kerkgeschiedenis, en die moet dan uiteindelijk concessies doen.

Calvijn stelt in zijn verklaring van 1 Johannes 1 dat het probleem van de wereld is dat ze zich in hun leugen beroemd hebben.

De mens is nooit de eerste oorzaak, maar God, die de kennis is, stelt Calvijn, en daarvan is het andere vrucht. Zuiverheid is de vrucht. De mens is niets zonder God, zonder de kennis. Calvijn wil hiervan niet afdrijven. Hij stelt dat de vreze des Heeren de mens moet regeren, anders wandelt de mens in de duisternis. De vreze staat absoluut bovenaan. Dit kan alleen begrepen worden door een zuiver geweten, stelt Calvijn. Hieraan wordt alles getoetst, aan de vreze des Heeren. De oprechtheid van het geweten kan dat alleen onderscheiden, stelt Calvijn. Als hij de Jezus-afgoderij ter sprake brengt, dat men een versierde Jezus heeft, dan wijst hij erop dat Jezus niet verlost zonder dat er sprake is van bekering. Calvijn roept op tot bekering, anders is er geen weg. Hij is huiverig met zomaar genade die een excuus zou zijn om te zondigen, een soort van roze Jezus die vele er op nahouden. Hij wijst op de kennis. Deze kennis is het onderhouden van de geboden. We zien dat Calvijn aan twee kanten werkt, aan de kant van God, en aan de kant van de mens, maar uiteindelijk

komt het van God. De mens moet zich alleen niets inbeelden. Het is niet mogelijk zonder een zuiver geweten, zonder een oprecht hart en zonder de vreze des Heeren die regeert.

Calvijn zegt ook niet dat men zomaar vol moet worden met het geestelijke, maar dat men vol moet worden met de vreze des Heeren. Dat is ook het onderwijs van de nieuwe bijbel : men moet vol worden met het geestelijke, maar daar blijft het niet bij. Men moet aan zichzelf sterven en opstaan in de vreze des Heeren, en zo gaan tot het eeuwige touw. Zo kan de mens niet meer geleid worden door de oude natuur, maar is de mens uit God geboren, en geleid door de touwen des Heeren. Dat is ook de boodschap van 1 Johannes, waar Calvijn op wijst.

Calvijn wijst erop dat dit niet kan plaatsvinden totdat de mens weet dat hij de allerellendigste is. Calvijn hamert erop dat vergeving niet van bekering gescheiden kan worden. Ook is er geen vrede zonder vreze. De vreze des Heeren moet niet slechts het geweten vervullen, maar ook regeren, stelt Calvijn. Calvijn stelt dat door ijdele versieringen de mens de belijdenis van het evangelie vals heeft gemaakt. Hij beschrijft dan de ijdel versierde Jezus die ze gemaakt hebben. Calvijn stelt dat het het hoogste kwaad is als de bozen tezamen komen om zich daardoor nog meer van God te vervreemden. Calvijn stelt dat het God gaat om bekwame en getrouwe getuigen van het levendmakende Woord, van hoe dat leven geopenbaard kan worden. Door het Woord is het verborgen leven uitgestort over de schepselen. Calvijn spreekt over de hoop van openbaring als hij het over deze dingen heeft. Calvijn heeft het over het woord des levens wat altijd al heeft bestaan. Het plan is openbaring in dat woord. Dat is wat de verkondiging is. Daartoe heeft God getrouwe en bekwame getuigen geroepen. Hij heeft het dan over de prediking van het eeuwige Woord, de eeuwige logos. In de volheid van de tijd is het geopenbaard, in het menselijke leven. Het Woord noemt Calvijn ook de Wijsheid van God. Calvijn noemt het belang van de onderwezenheid van de getuigen, zoals ook Johannes onderwezen was. Alle bekwaamheid rust er op dat de mens eerst onderwezen wordt in het zoonschap. Leraren moeten eerst leerlingen zijn van het zoonschap. Hiermee wijst Calvijn terug naar het benodige zoonschap tot de moeder zoals God eerst kwam tot de mensheid, en de mensheid verwierp haar. Dit geheimenis kan niet met ogen of handen begrepen worden. Het is ook niet zo dat Calvijn dit veel noemt.

Calvijn waarschuwt tegen oververgoddelijking van Jezus, Jezus die God zou zijn als mens. Hij schuift de godheid van Jezus weg om onderscheid te maken tussen de goddelijke natuur en menselijke natuur van Jezus, maar draaft in het onderwerp van de godheid van Jezus te ver door. De Godheid van Jezus bij Calvijn is aan strenge regels onderworpen. Hij stelt dat er een menselijke afgod van Jezus is gemaakt die menselijk is versiert. Hij heeft een heel ander beeld over de godheid van Jezus, maar zelfs daarin kan hij soms christofascistisch zijn. Hij noemt dat God onzienlijk is, dus niet tastbaar, maar als eeuwige Zoon, terwijl God eerst als eeuwige moeder kwam. Wij gaan niet zover als Jezus God te noemen als eeuwige Zoon (Calvijn) of als mens (Servetus), maar als Woord. In principe is Jezus daar gewoon zo nu en dan een beeld van, of als Moeder. Zo Calvijn de mens waarschuwde tegen oververgoddelijking van Jezus, zo waarschuwen wij nog wel meer in het visserisme. Calvijn maakte al duidelijke grenzen, en die grenzen zijn nu nog duidelijker geworden, en nog genuanceerder, in het verdiepte calvinisme, oftewel terug naar de oerbron. Het Jezus principe werd in de kerkgeschiedenis te menselijk gemaakt, en te mannelijk, en het heeft het moederschap en dochterschap verdrongen. Vandaar alle excessen die we vandaag de dag op aarde zien, want niemand kan de oermoeder die God is, en haar dochter, met succes verdringen. Daartoe

is de nieuwe bijbel gekomen om de mens terug te brengen van de dwaling, zoals aangekondigd in het boek Openbaring, het boek Daniël en het evangelie van Johannes.

Calvijn noemt als vals geloof het lichtelijk menen of het met toestemming alleen voor goed houden. Hij wijst op het geloof als het met vaste en ongetwijfelde zekerheid aannemen en het als bevonden waarheid te durven onderschrijven. Calvijn is soms iets te snel met het niet twijfelen, het durven, en het zekere. Wij moeten terug naar Pniël, waar ook zeker ruimte voor is in de leer van Calvijn, maar ook vaak niet. Calvijn gaat nog teveel uit van het vanzelfsprekende, het voor de hand liggende, het normale, ook al gaat hij hierin veelal zijn eigen weg en snijdt veel weg. Calvijn is geen kuddedier, maar heeft wel zijn eigen kudde, en spreekt nogal opvallend vaak in snelle afrondingen. ‘Zo is het, en niet anders.’ Er moet dus ruimte zijn voor Pniël, voor het worstelen met de leerstellingen van Calvijn, om het te verdiepen en te zuiveren, zoals in het visserisme, in het verdiepte calvinisme.

De nieuwe bijbel wijst juist op het belang van veel meer twijfelen en toetsen, en niet te snel tot het instituut ‘kerk’ te gaan. Daartoe is de vreze des Heeren, wat ook zeer zeker over kerkvreze en wereldvreze gaat. De mens moet maar eens zeer bang worden voor al die overleveringen en tradities die van geslacht tot geslacht zijn doorgegeven. Calvijn zou zeggen : ‘De sleutel is als de mens weet dat hij de allerellendigste is.’ Zo wil Calvijn de mens bewaren tegen Laodicea en haar wereldse krachten die zich diep in de kerk hebben gezeteld.

Calvijn heeft het over lering die met vermaning gemengd is, naar het voorbeeld van Johannes. Calvijn noemt het onvergelijkelijke en onbegrijpelijke genade dat God nog kinderen wilde aannemen van deze wereld, en probeert dat vervolgens in zijn bijbelverklaring uit te leggen. Hij is zich hierin bewust dat deze genade ook deels verborgen is. Er zijn dingen die God simpelweg niet wil openbaren. De mens kan daar allerlei beredeneringen over hebben, maar wat niet is geopenbaard is niet geopenbaard. Calvijn roept dus ook op tot ontnuchtering. De mens is te ver gegaan, en heeft God verkracht. Calvijn roept deze ijdelheid een halt toe, en brengt grenzen aan waarover de mens niet kan en mag gaan. Calvijn stelt dat de onvergelijkelijke en onbegrijpelijke genade, die ook deels verborgen is, de oorzaak is van de vermaning. De nieuwe bijbel stelt ook dat elk oordeel voortkomt uit zorg. Het oordeel is de vrucht van zorg. Deze vermaning is een bevel tot zorg, en tot godvruchtigheid in het doen van de geboden. Uiteindelijk is dat wat Calvijn verstaat onder de kennis. Uiteindelijk is dit ook wat het geloof is. Calvijn wijst erop dat Johannes dit niet ordelijk deed. Johannes veranderde telkens in het leren en vermanen, dan hier, dan daar. Zo volgt Calvijn in die zin Johannes ook na. Calvijn stelt dat Johannes voornamelijk de zorg onderwijst. De vermaning is nodig om richting te geven en te zuiveren. Er staan veel gevaren op de loer en er zijn veel vijanden. Die bespreekt Calvijn ook, zo goed en kwaad als dat gaat. Deze kerkvader zat nog in een harnas. We bespreken twee Calvijnen : Calvijn als monster, en Calvijn als vruchtje. Calvijn was blijven steken in het kanaal van de geboorte. Aan ons de taak om Calvijn tot verdere geboorte te leiden. De geboorte van Calvijn moet nog komen.

Johannes waarschuwde tegen verleiding, zoals Calvijn dat ook deed. We zien Calvijn optreden als de Johannes van de na-middeleeuwen. Zo goed en kwaad als dat ging. Soms was hij als een Saul. Soms was hij als een Judas. Soms was hij als een Delilah. Soms was hij als een Goliath. Soms was hij als de monsters van Openbaring. Er waren twee Calvijnen. Er was ook een verborgen Calvijn. Aan u de keuze welk pad u wilt volgen.

Zo zijn we aan het einde gekomen van de bespreking van Calvijn van 1 Johannes. We zien daarin een goede en een slechte lijn. De hoofdstukken van Calvijn zijn de wachters van de Logos. 1J1, 1J2, 1J3, 1J4, 1J5, die onder de wachter ‘Dallas’ staan. Het is van belang dat te noemen in de demonologie. Wij wensen u God’s zegen toe om te verstaan datgene God’s Woord door Johannes Calvijn gesproken heeft, met de kunde om het goed te ziften. Net zoals in de Egyptologie moeten de wachters overwonnen worden, oftewel doorgrond, door de exegese. De duistere wachters onder Dallas zijn zwarte cobra’s, zoals Dallas zelf een zwarte cobra is. Het komt voort uit eeuwenlange opgehoopte kerkelijke vleselijkheid in de onformatie, wat parallel liep aan de reformatie. De kerk was nog niet waarlijk geboren, maar er waren slechts voortekenen geweest, zoals de nieuwe bijbel ook laat zien. Jeremia predikte er al over.

Johannes Calvijn, de man die pauzen verpulverde in zijn zwart-ijzeren vuist, kocht de bijbelboeken over. Zijn rijk kwam na het katholieke rijk, waar hij tegen streed. De reformatie was nog in de kinderschoenen. Het was nog grotendeels de onformatie, maar het oerbeginsel, het oerzaad, was teruggekomen. Het had de mensheid ingehaald. Het leven is vaak als een amputatie waarmee de mens dient te leven, gepaard gaande met zware fantoompijnen. Leren leven met de amputatie. Makkelijk gezegd dan gedaan. Daartoe is het hemelse onderwijs gekomen en de nieuwe bijbel, waarvan Calvijn en ook de oude bijbel al heenwijzers waren.

DE SCHOOL VAN CALVIJN

Calvijn stelt in zijn commentaar op 2 Petrus 3 dat de listigheid van de vijand in vele lagen komt, en daar zijn ook vele bedriegerijen van de goddelozen, waardoor het de vromen niet wordt toegelaten gerust te zijn. Men moet waakzaam zijn, alert. Er is een geestelijke oorlog gaande. De vrome moet in de kazerne geoefend worden. Calvijn stelt dat de vrome op wacht dient te staan zodat de vijand en het goddeloze bedrog de vrome niet zal overweldigen en vervoeren. Calvijn stelt dat de vrome hierin het vlees moet afleggen en niet zich bewapent met het vlees. Dat stelde Nietzsche ook, dat men niet moest pronken met het vlees, niet de borst vooruit, want dan is de strijd reeds verloren.

De genade is in de leer van Calvijn niet zomaar genade op zich, maar de geestelijke gaven. Het is dus geen leeg geloof. De mens moet geoefend worden in de geestelijke gaven. Genade is ook een ander loon in de leer van Calvijn, een hoger loon, wat van boven komt. Calvijn is heel ingetogen en sober en vaak huiverig met deze termen, want er is zoveel misbruik van, en bedrog.

Calvijn stelt dat de mens door de mate van geloof er deel van kan hebben, en geloof is in de leer van Calvijn de nauwkeurige en volkomen kennis van God. Al met al leidt Calvijn de vrome in tot deze school. Geloof is kennis. Genade is de geestelijke gaven, oftewel de werktuigen. Deze worden door Calvijn besproken. Calvijn stelt dat het geloof, oftewel de kennis, wast, het Woord wast, en de wasdom van de geestelijke gaven volgt, oftewel de wertuigen volgen.

Calvijn stelt dat men in dingen die hoog en donker zijn sober moet filosoferen. Hij wijst erop dat Petrus de lichtvaardige en vliegende mensen verwierp die alles verdraaiden en verwarden. Calvijn

bespreekt de vliegers die buiten de weg dolen en het hoogste willen vliegen. Hij noemt ze hoogmoedige lieden. Hij noemt ze ook zwevers die geen principes hebben en die kerken verstoren.

Calvijn stelt de mens voor de keuze : ‘Of tot de ijver gaan, of in je vuiligheden blijven steken. Zij die blijven steken in hun vuiligheden kunnen niet op de hemelse wereld gericht zijn, en smaken alleen dat wat de verderfelijke wereld aangaat. De enige vrede die Calvijn toestaat is die van het geweten en van de vreze des Heeren. Deze vrede is de vrucht van geduld en hoop. Zij die geen aandacht schenken aan het oordeel van God worden door ontijdige begeerte voortgedreven. De mens moet van het vlees ontslagen worden om God geheel te kunnen aanhangen.

De wereld bestaat door de kracht van het Woord van God, stelt Calvijn. De kracht van de natuur is niet genoeg om de mens te onderhouden en voeden, maar meer nog ligt er daarin de stof van verderf besloten.

Calvijn wijst erop dat Petrus waarschuwde tegen de spotters, dat ze een groot gevaar waren, en dat ze zouden komen. Petrus wilde dat de vromen vaardig zouden zijn om ze te kunnen wederstaan. God gaf hen daartoe een schild. Daarom moesten de vromen onderwezen worden. Spotters zijn hen met een godslasterlijke hovaardigheid en daardoor verstandig willen schijnen. Calvijn stelt dat er niets zozeer te vrezen is dan de strijd met de spotters. Calvijn stelt dat de vrome daarom degelijk bewapend dient te zijn om te kunnen standhouden. Het mag niet onderschat worden, en een gewaarschuwd mens telt voor twee. Zo zal men als het komt geen enkele verontschuldiging hebben. Calvijn noemt het een strijd met verdorven mensen die alles omkeren. Calvijn noemt de noodzaak van de gedurige vermaningen, anders dutten de vromen in. Er moeten prikkelingen van vermaningen zijn, anders verstikt de slapheid van het vlees alles.